

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Articvlvs II. Vtrum hoc nomen Pater sit nomen propriè diuinæ personæ.
artic. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

nere causae materialis, aut formalis, ut est notissimum: neque finalis, eod quod finis praestantior sit eo, quod est ad finem: inter personas autem divinas vna non sit praestantior altera: neque etiam in genere causae efficientis, quia tunc Filius esset effectus Patris, ac proinde factus, idemque conveniret Spiritui sancto comparatione Patris & Filij, quod tamen est haereticum. De Filio namque in symbolo Missae dicitur, *Deum verum de Deo vero, genitum, non factum*. Et Spiritus sanctus in Symbolo Athanasij dicitur, *A Patre, & Filio, non factus, nec creatus*. Secundum, causa & effectus relatiue dicuntur: cum ergo Filius & Spiritus sanctus non fortiantur rationem effectus, ut proximè ostensum est, fit, ut in nullo genere causae Pater sit causa Filij, aut Pater & Filius Spiritus sancti. Adde, causam sonare quid essentialiter distinctum ab effectu: definitur namque, esse id, ex quo aliud sequitur. Præterea est quid prius natura eo, cuius est causa, ex Aristotele in postpraedicamentis: cum ergo personae divinae, neque distinctae sint inter se essentialiter, neque vna sit prior alia, ut ex symbolo Athanasij constat, fit, ut vna non sit dicenda causa alterius.

Quaestio vera explicatio. Vnam personam causam esse alterius, eum non sit admissum.

Propter has rationes meritò doctores Latini noluerunt concedere, vnam personam esse causam alterius, neque inter Latinos id vquam esse concedendum. Appellat tamen vnam personam principium alterius: eod quod principium latius patet quam causa, ut ex Aristotele 5. Metaph. cap. 1. constat, diciturque ordinem eius, à quo est aliquid, siue causalitas ad sit, siue non, quod sanè conuenit vni personae comparatione alterius. Modus verò loquendi Graecorum toleratur à Latinis, quod Graeci latius quam Latini, vocabulum *αἰτία* id est, causa, vsurpent, quando Patrem causam Filij aut Spiritus sancti appellant, nec aliud significare intendant, quam quod Latini, dum Patrem appellant principium Filij, aut Spiritus sancti.

Solutio argumetis pariter affertur.

Ex his patet, quid dicendum sit ad testimonia, vsuque Graecorum. Ad testimonia verò ex Augustino desumpta dici debet, Augustinum loqui de causa, non quae verè causa sit, sed quae nostro intelligendi more concipitur ut causa. Concipimus namque Deitatem tamquam formam, qua Deus est Deus: hancque eandem propter identitatem cum sapientia appellat Augustinus causam, ut sit sapiens. Apprehendimus etiam Deum tamquam causam efficientem, à qua per essentiam tamquam per principium remorum, & per intellectum tamquam per principium proximum, emanat sua sapientia. Testimonium Hieronymi exponendum est negatiue, quasi dixerit, non habet aliquid, quod ipsius sit origo, aut quod causa sit suae substantiae. Et quidem ex antecedentibus, & sequentibus clarè patet eum esse sensum verborum Hieronymi. Eodemque modo exponi fortè possunt aliqua ex testimoniis Augustini.

DISPUTATIO IV.

Vtrum haec sint concedenda, Filius est principatus, Pater est autor Filij, Filius est autor Spiritus sancti.

Responsio D. Thomae ad secundum huius quaestiois excitandae occasionem dedit. Et quod ad primam propositionem attinet D. Thomas affirmat eam ab aliquibus Doctoribus Graecis concedi. Non tamen à Doctoribus Latinis, ne detur erroris occasio. Possimus tamen in gratiam Graecorum argumentari. Quoniam principium est relatiuum quoddam: ergo habet correlatiuum: non aliud quam principiatum: ergo si Pater est principiu Filij, Filius est principiatum cõparatione Patris.

Dices tamen, si nomen, principiatum, solum significet ens à principio, propositionem esse veram: atque in illo sensu cõcedi à Graecis. Quia tamè principiatum videtur sonare quid effectum, habensque principium durationis, ne detur erroris occasio, non concedi à Latinis, meritòque inter absonas propositiones, quae absolute non sunt concedendae, numerari: licet adhibita distinctione concedi possint. Hæc, *Filius habet principium*, propter eandem rationem negatur à Magistro in prima dist. 29. neque est, nisi cum distinctione concedenda, videlicet quod non habet principium durationis, habet tamen principium à quo procedit.

Principiatu quo sensu verè dicatur de Filio & Spiritu sancto. Eà tamè propositione esse absonam.

Quod attinet ad secundam & tertiam propositionem, D. Thomas in 1. dist. 29. q. 1. art. 1. concedit hanc, *Pater est autor Filij*, cum Hilario 4. de Trinit. Negat verò hanc, *Filius est autor Spiritus sancti*, quia inquit, *de ratione autoris est, ut sit principium non de principio*. Hilarius tamen 2. de Trinitate, secundam etiam concedit. Ait namque, à Patre & Filio autoribus confitendus est Spiritus sanctus. Ac sanè videtur omninò concedenda. Etenim pater Peronis dicitur eius autor, cum tamen ipse fuerit ex alio principio. Vnde Augustinus libro 3. contra Maximum cap. 14. *Si propterea, inquit, Deum Patrem Deo Filio dicis autorem, quia ille genuit, genitus est iste, quia iste de illo est, non ille de isto, fateor & concedo. Si autem per nomen autoris, minorem via facere Filium, Patremque maiorem, nec eiusdem substantia Filium, cuius est Pater, detestabor, & respuam.*

Autor dici potest nõ solum Pater Filij, sed etiã Filius Spiritus sancti.

ARTICVLVS II.
Vtrum hoc nomen, Pater, sit nomen propriè diuinae personae.

In quaestione proposita nomen, *Pater*, sumitur, non analogicè ac in commune, ut comprehendit Patrem creatum & increatum: sed pro principio significato, quo principium Verbi diuini dicitur Pater. Dictio verò illa, *propriè*, sumitur, tum ut distinguitur contra appropriatè, quo pacto nomen, commune aliqui tribus personis, aliqua de causa vni earum appropriatur, ut sapientia Filio, amor Spiritui sancto: tum etiam ut distinguitur contra translaticè, & contra nomen commune.

Sensus quaestiois.

Conclusio affirmat, neque vllam continet difficultatem. Nomen enim, *Pater*, in diuinis significat personam Patris, etiam quoad id, quo distinguitur à reliquis personis: quare est proprium nomen primae personae adorandissimae Trinitatis.

Conclusio affirmans.

In responsione ad quartum notat cum D. Thomas Caictanus: cum ad generationem duo necessaria sint, videlicet distinctio geniti à generante: alioquin non esset productum, nec proinde genitum: & similitudo in natura inter vtrumque, eod quod generans intendat red dere sibi similem rem, quam producit: quo sanè (salua distinctione inter generantem & genitum) maior fuerit identitas, ac similitudo in natura inter rem generantem & genitam, eod perfectior erit generatio. Atque inde est, ut generatio vniuoca praestantior sit, quam æquiuoca. Quare cum in generatione Filij in diuinis, cum distinctione personarum, cernatur identitas nume-

Generatio vniuoca m̄ sit praestantior æquiuoca.

rica

rica naturæ generâti & geniti: fit, vt si perfectissima omnium generationum, neque parem habeat, fortiatûrque rationem vniocæ potiùs, quàm æquiuocæ generationis.

ARTICVLVS III.

Virum Pater per prius dicatur in dominis, secundum quod sumitur personaliter.

Pater & dicitur personaliter de sola prima persona, & essentialiter de tribus comparatione creaturarû.

PATER & dicitur de prima persona sanctissimæ Trinitatis comparatione Verbi diuini, quo pacto est nomen personale, & dicitur de Deo quatenus Deus comparatione rerum creaturâ: quo pacto, *Pater noster*, dicitur, tum quod nos produxerit, conseruet, ac gubernet: tum etiam quod per gratiam nos adoptet in filios, hæredesque vitæ æternæ, & per gloriam hæreditate filiorum adoptiuorû nos afficiat. Vocabulû, *Pater*, hoc secundo modo vsurpatum, nomen est essentialiter commune tribus personis: eoque modo sumitur in illis verbis orationis Dominicæ, *Pater noster, qui es in caelis*, &c. ac aliàs sæpe in Scripturis sacris.

Quæst. sensus.

In quæstione proposita, dici per prius, non intelligitur duratione (tamen hoc etiam probent nonnulla ex iis, quæ D. Thomas in hoc articulo docet.) Constat namque paternitatem prius duratione fuisse in prima persona gloriosissimæ Trinitatis comparatione secundæ, quàm in Deo comparatione rerum creaturâ: cum illud fuerit ex æternitate, hoc verò ex tempore. Sensus ergo quæstionis propositæ est, vt rum esse Patrem, dicatur tamquàm de magis proprio significato, principaliori quæ analogato, de prima persona altissimæ Trinitatis, quatenus Pater est Verbi diuini, quàm de Deo, quatenus Pater dicitur rerum creaturam. Sicut vocabulû, *leo*, magis propriè dicitur de leone, quàm de Christo, qui translaticè leo dicitur per similitudinem ad leonem verum.

Regula penes quâ iudicandû sit quod nomen propriè, & quod translaticè dicatur.

Vt articulus intelligatur, notandum est. Quoduis nomen solum dici propriè de eo, in quo tota ratio significata per nomē inuenitur: impropiè verò, seu translaticè, de iis, in quibus id absolute non inuenies, sed solum secundum quid, per aliquam videlicet similitudinem, attributionem, aut proportionalitatem. Quia ergo ratio patris in eo est posita, vt sit principium generationis eius viuentis, quod cognoscat, à viuente, secundum principium vitæ cōiunctum in ratione similitudinis in eadem natura saltem specifica, vt q. 27. art. 2. explicatum est: fit, vt Pater propriè dicatur de prima persona diuinissimæ Trinitatis, & de patre creato respectu filij creati, sed principalius, & magis propriè de prima persona augustissimæ Trinitatis, à qua est principalior, & magis propria ratio generationis definitæ, iuxta ea, quæ art. 1. disput. 1. & art. 2. dicta sunt. Fit praterea, vt de Deo comparatione rerum creaturam non dicatur propriè, sed in translaticè significatione, eò quod Deus non producat res creatas eiusdem naturæ specifice secum. Efficitur item, vt quod creaturæ minùs Deo sunt similes, eò minùs propriè Deus, quatenus earum principium, dicatur illarum pater. Ex quibus constat, quamuis Deus in translaticè solum significatione dicatur pater quorumcumque creaturarum, minùs tamen propriè dici patrem earum quæ cognitione carent (quo pacto Iob, 38. *pluuia pater vocatur*) quàm earum, quæ mente præditæ sunt, & ad ipsius imaginem conditæ: & minùs propriè dici patrem harum, qua-

Pater dicitur de Deo comparatione creaturarû non propria significatione, sed translaticè.

tenus eis esse confert, quàm quatenus per iustificationem eas gratia dirat, cuius esse præstantior est similitudo, ac participatio diuinæ naturæ, quàm esse naturæ. Cum verò beati similitudinem maximam inter eas, quarum pura creatura sit capax, cum Deo habeant: eò quod similes ei sint in gloria, eumque videant sicuti est, profectò minùs propriè dicitur Deus infortunum pater in hac vita, quàm beatorum, qui diuino conspectu perfuuntur.

Circa responsonem ad primum animaduertendum est in primis, prioritatem, de qua in eo est sermo, nihil omnino efficere ad prioritatem analogiæ, de qua est sermo in corpore articuli. Notanda deinde est D. Thomæ regula, quam tradit. Nimirum essentialia, id est, communia tribus personis, quæ ratione essentia eis conueniunt, sunt priora nostro intelligendi more personis ipsis, dummodò eiusmodi essentialia absoluta sint. Ratio est, quia includuntur in personis, & non è contrario. At verò si respectiua sint, quia dicunt ordinem ad creaturas, esse posteriora personis.

Notat autè Caietanus, congruenter ad D. Thomam q. 34. art. 3. ad secundum, hoc intelligendum esse de respectibus, quæ dicunt eos respectus ad creaturas, qui actiones transeuntes consequuntur: cuiusmodi sunt, *Dominus pater creaturarum*, &c. non verò de respectibus quæ dicunt eos respectus, qui consequuntur actiones immanentes: vt de intelligere, quæ Deus in sua essentia intelligit creaturas scientia naturali. Verbum namq; diuinum procedit de notitia, quæ Deus seipsum, & in seipso scientia naturali omnes creaturas comprehendit. Quò fit vt necesse non sit, notitiam Dei naturalem, quæ creaturas cognoscit, respectumve illius ad creaturas ita cognitas, nostro intelligendi more posteriorem esse Verbo diuino. De qua re fufius quæst. sequenti. Neque tamen intelligas Caietanum asserere, omnem respectum Dei ad creaturas, qui actionem Dei immanentem consequitur, esse priorem nostro intelligendi more personis diuinis: illi namque, qui actiones liberas immanentes consequuntur, posteriores nostro intelligendi more sunt, quàm personæ.

ARTICVLVS IV.

Virum esse ingenitum sit Patri proprium.

T æquiuocatio, quæ apud sanctos Patres circa vocabulû, *ingenium*, reperitur origòque illius innotescat, sciendum est: Vocabula, *ingenium*, & innascibile, variis modis vsurpati.

Vno modo, vt significant idem, quod ens nulla ratione ab alio, id est, nec per generationem, nec per quamcumque aliam processionem, siue creatam, siue incretam, ita vt non solum non sit res producta, sed nec alicui communicata per processionem, productionemve aliquam. Hoc modo, esse ingenitum, & innascibile, ita est proprium Patri, vt nulli omnino alteri rei, nec quidem diuinæ essentia, conueniat: siquidem ea Filio & Spiritui sancto per generationem ac processionem communicatur.

Origo huius acceptionis, vt Athanasius in disputatione cū Ario Laodicæ habitata est autor, ex hæresi Sabeliana (quæ Montanistis, Cataphrygibus, vt q. 27. art. 1. disput. 1. dicebamus, ortum habuit) occasione accepit. Cum enim illi asseuerarent, Patrem de virgine fuisse natû, Ecclesia aduersus eum errorem appropriauit Patri vocabula, *ingenium*, & in